

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0620003 Fjätälven och Västvallen i Storfjäten

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linje, punkter.)

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0620003 Fjätälven och Västvallen i Storffjäten

Kommun: Älvdalen

Områdets totala areal: 299 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2020-01-08

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2020-02-20

Markägarförhållanden:

Allmännings- och besparingsskogar, Naturvårdsverket, Sveaskog, Billerudkorsnäs skog & industri AB, Stora Enso AB, privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2003-12-01, SAC: 2009-12-01, regeringsbeslut M2009/4475/Na

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3210 - Större vattendrag

3260 - Mindre vattendrag

6450 - Svämängar

9070 - Trädklädd betesmark

1355 - Utter, *Lutra lutra*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Områdets förhållanden ska präglas av en naturlig dynamik och en minimering av annan mänsklig påverkan än ett skonsamt friluftsliv och ett ekologiskt hållbart fiske. Områdets vattendrag ska bibehålla en naturlig hydrologisk regim som inkluderar stora säsongvariationer med bland annat återkommande översvämningar. Detta är en förutsättning för att bevara nämnda arter och

naturtyper.

Motivering:

Fjätälven är helt oreglerat vilket gör den mycket speciell bland vattendragen i denna storleksklass och med det geografiska läge som älven representerar. De oreglerade förhållandena upprätthåller goda livsmiljöer för arter som är beroende av en naturlig flödesdynamik, bland annat med naturliga flödesväxlingar och översvämningar liksom naturliga erosionsprocesser. Även i andra avseenden är älven relativt orörd och flertalet av dess tillflöden har likaså en relativt låg påverkansgrad. Den har bland annat en obruten kontinuitet utan artificiella vandringshinder längs hela huvudfårans sträckning samt i de flesta biflöden. Detta innebär att den är utsatt för liten påverkan och förutsättningarna för att bibehålla dessa förhållanden är goda.

Prioriterade åtgärder:

Den naturliga hydrologin och morfologin ska bevaras, eller förbättras, i de områden eller platser den bedöms vara påverkad eller skadad. Den huvudsakliga morfologiska påverkan kommer från vattendragsrensningar som utfördes under flottningsepoken, men det finns även lokal påverkan utmed älvens sträckning som kan behöva återställas.

Förekomst och bevarandestatus av utter och de karaktäristiska fiskarterna öring och harr är till stor del kopplade till hydrologiska, morfologiska och vattenkemiska förhållandena i huvudfåran och biflöden. Åtgärder för att främja bevarandestatusen för dessa är i huvudsak desamma som för älvens hydrologiska och fysiska förhållanden.

Beskrivning av området

Området består av vattendraget Fjätälven/Stor-Fjätan från länsgränsen i norr till mynningen med Österdalälven (Fjätfallet - SE0620245 undantaget, Länsstyrelsen i Dalarnas län 2016), samt biflödet Lill-Fjätan från sammanflödet upp till cirka 2,2 km söder om Fjätbodarna (Lill-Fjäten). Ett betad mindre gräsmarksområde av mycket hög klass intill Stor-Fjätan vid Storfjäten, kallat Västvallen, ingår också i området.

Fjätan är ett oreglerat biflöde till Österdalälven. Den sträcker sig från förfjällsterrängen i och nära Härjedalen ned till utloppet i Särnasjön. Ungefär mitt på vattendragssträckan Fjätan/Stor-Fjätan ansluter biflödet Lill-Fjätan och det är här huvudfåran byter namn från Stor-Fjätan till Fjätan. Större delen av Fjätans avrinningsområde gränsar i öster till Jämtlands län och den översta delen (ca 1/3) av avrinningsområdet (Stor-Fjätans övre del) ligger i Jämtlands län.

Avrinningsområdet är sjöfattigt och endast ca 1,3 % av avrinningsområdet utgörs av sjöar. En tredjedel av Fjätans sträckning går genom Fjällregionen och de nedre två tredjedelarna av vattendraget ligger i den boreala regionen. Flottning har tidigare förekommit i Fjätälvsystemet och en del restaureringsåtgärder har genomförts för att återställa efter flottningsepoken (Spånberg 2003).

I vattendragets bädd och omgivning förekommer isälvsmaterial - avsättningar som är varierande flacka och småkuperade. Längs Lill-Fjätan går en liten men skarpt markerad rullstensås. Fjätan är grund och på många platser förekommer rikligt med vattenvegetation. Längs älven förekommer olika typer av strandvegetation, ofta i form av lövträddridåer och videsnår. Omkring Lill-Fjätan utnyttjades strandängarna förr som slåttermarker. Stora delar av ängarna är nu igenvuxna med viden, men mängder av kvarstående lador vittnar om den forna höhanteringen. Representativ naturbetesmark med lång kontinuitet och med stor förekomst av betad skog och öppen hagmark finns dock kvar vid Västvallen i Storfjäten.

I Fjätans allra nedersta del finns ett vattenfall – Fjätfallet (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2016).

Tack vare det forsande vattnet som höjer luftfuktigheten intill vattenfallet så finns här en speciell och sällsynt kryptogamflora här.

I vattensystemets sjöar förekommer även sik, lake, gädda och abborre (SLU 2018a), vilket innebär att dessa kan förekomma i låga tätheter eller sporadiskt uppträda, även i vattendragen. Fiskfaunan i Fjätan består huvudsakligen av öring, harr, bergsimpa och elritsa (SLU 2018b). Harrstammen i älven har klassats som riksintressant (Fiskeriverket 1988).

Länets största artmångfald av bottenfauna har påträffats i Fjätälven (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2005). Bland annat förekommer den försurningskänsliga sötvattensmärlan, *Gammarus lacustris*. Även utter förekommer med en fast stam i vattensystemet.

De försurningskänsliga märlorna av arten *Rivulogammarus lacustris* studerades i Lill-Fjätan mellan 1975 och 2005. Vid den första undersökningen 1975 var märlorna vanliga i Lill-Fjätan men därefter kunde man se att märlorna successivt minskade fram till år 1990. Vid efterföljande undersökningar 1990 och 1994 observerades inga märlor men år 2005 kunde man konstatera att märlorna återigen var vanliga i vattendraget. Återkomsten av märlorna tyder på att surstötar (tillfällen då pH sjunker under 6,0) förekommer mer sällan än tidigare, alternativt att andra komponenter kopplat till vattenkemin möjliggör att märlan åter klarar sig i vattendraget. Fördelningen av olika arter har, förutom nedgången och den efterföljande uppgången av *Rivulogammarus lacustris*, inte ändrats mycket sedan undersökningen 1975 (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2005).

Höga naturvärden i och i anslutning till sjöar och vattendrag är ofta kopplade till naturlig flödesdynamik och opåverkad omgivning. Den helt oreglerade vattenföringen i Fjätälvens vattensystem upprätthåller en stor variation av bottensubstrat, vegetation och strandstrukturer och därmed förutsättningarna för naturligt förekommande arter av växter och djur.

Fisket i Fjätälvens vattensystem inom Dalarnas län förvaltas av Särna-Idre fiskevårdsområdesförening och inom naturreservaten Långfjället, Städjan-Nipfjället och Vedungsfjället av Länsstyrelsen i Dalarna. Inom den del som ligger i Jämtlands län förvaltas fisket av Tännäs- och Lofsdalen-Glöte fiskevårdsområdesföreningar samt Sörvattnets kortfiskeområde.

Vissa biflöden till Natura 2000-området har identifierats som särskilt värdefulla. Att dessa vattendragssträckor håller en god status och att extra hänsyn tas längs med och i deras närhet är mycket viktigt för att undvika negativa effekter på huvudfårorna. (se Bilaga 1)

Vad kan påverka negativt

Vid identifiering och bedömning av hoten mot Fjätälvens vattensystem måste man beakta att även verksamheter som bedrivs i anslutning till Natura 2000-området kan utgöra hot mot livsmiljön. För vissa verksamheter, såsom skogsbruk, måste hela avrinningsområdet för Natura 2000-området beaktas.

Naturtyperna 3210 Större vattendrag och 3260 Mindre vattendrag kan påverkas negativt av punktutsläpp, näringsurlakning, erosion (grumling) eller förändringar av flödesmönster kan påverka yt- eller grundvatten nedströms och ge effekter i det utpekade Natura 2000-området.

Effekterna varierar dock beroende på avståndet mellan påverkanskällan och Natura 2000-området, liksom omsättningstiden i sjöar, m.m. Eftersom Fjätälvens vattensystem är fattigt på sjöar är det extra känsligt i detta hänseende.

Vissa biflöden till Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan har identifierats som särskilt betydelsefulla, här kallade betydelsefulla biflöden (Bilaga 1). Att dessa vattendragssträckor håller en god status och att extra hänsyn tas längsmed, och i deras närhet, är mycket viktigt eftersom här bedöms risken vara störst att en påverkan får negativa effekter även i huvudfåror.

Dessa biflöden har en direkt betydelse för vattenkvalitet och hydrologi i Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan, samt indirekt genom att deras livsmiljöer har betydelse för det långsiktiga bevarandet av ekologiska funktioner i biflöden och huvudfåror.

De särskilt betydelsefulla biflödena är viktiga lek- och uppväxtmiljöer för några av älvens typiska fiskarter, t.ex. öring. Flera av dessa biflöden hyser dessutom höga värden i sig. Biflöden kan även fungera som spridningskälla för återkolonisation av vissa arter. Exempelvis har sötvattensmärsla, *Gammarus lacustris* konstaterats ha återkoloniserat Lill-Fjätan, sannolikt från refugier i vissa biflöden (Lingdell 2005 muntl., Länsstyrelsen i Dalarnas län 2006).

I vattensystemets minsta biflöden finns en viss risk för försurningspåverkan. Under 1970- och 80-talen konstaterades att sötvattensmärslan, *Gammarus lacustris* minskade och försvann från vissa mindre vattendrag i Fjätälvssystemet, till följd av försurningspåverkan (Lingdell & Engblom 1991). Nyligen har dock en väsentlig återhämtning kunnat konstateras (Lingdell 2005 muntl., Länsstyrelsen i Dalarnas län 2006). Några mindre källflöden till biflödet Kölån som ligger i Jämtlands län är de enda vatten som för närvarande kalkas mot försurningspåverkan i Fjätälvens vattensystem.

Älven med bi- och källflöden är i dag huvudsakligen skyddad mot vattenkraftexploatering enligt Miljöbalken 4 kap 6 §. Grunden för Fjätälvssystemets höga naturvärde är att den är helt oreglerad, vilket är en viktig förutsättning att värdena ska bestå.

I Fjätälvens avrinningsområde är pågående markanvändning i form av skogsbruk samt utbyggnad av infrastruktur de faktorer som kan ge den största påverkan på vattenmiljöerna.

Skogsbruket (röjning, gallring, slutavverkning, skyddsdikning, markberedning, gödsling, vägbyggen, etc) kan om inte tillräcklig hänsyn visas, ge förändrade avrinningsmönster samt urlakning och transport av bland annat humus, näringsämnen och partiklar till vattendragen. Mindre vattendrag påverkas lättare, men eftersom effekterna transporteras längs vattendragen, är det viktigt att även beakta verksamheter som inte ligger direkt intill Stor-Fjätan/Fjätälvens och Lill-Fjätans huvudfåror. Speciellt viktiga i detta sammanhang är de s.k. betydelsefulla biflödena (Bilaga 1). Vid bristande hänsyn kan dessutom den sammanlagda omfattningen av skogsbruksåtgärder få betydelse, även om åtgärderna utförs mycket långt från de utpekade huvudfåror.

Verksamheter som ger fysisk påverkan, exempelvis grävning, muddring eller andra fysiska ingrepp som förändrar vattendragets bottenstruktur, strömförhållanden eller sträckning, kan utgöra ett hot mot att upprätthålla ett långsiktigt bevarande av utpekade livsmiljöer i Fjätälvssystemet.

Felaktigt lagda vägtrummor/-övergångar orsakar vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer. Risken att nya vandringshinder tillkommer i Fjätälvens vattensystem finns framförallt i dess biflöden och då i anslutning till vägprojekt initierade av skogsnäringen, eftersom detta är den mest omfattande verksamheten som bedrivs i området. Större broar utan lämpliga utterpassager kan också utgöra problem.

Historiskt har flottningsverksamheten haft en omfattande påverkan på vattenmiljöerna genom dämning, reglering samt fysisk påverkan i form av rensningar. I Fjätälven utgör rensningar och

dammrester från 1950- och 1960-talen en kvarvarande påverkan från flottningsepoken. Under senare år har dock en del återställningsåtgärder genomförts.

Riskerna för föroreningar av områdets vattenkvalitet har även koppling till avloppsfrågor, olika industri- eller företagsetableringar m.m. Området kring Fjätälven är mycket glesbefolkat och påverkan av föroreningar från befintlig bebyggelse och näringsverksamhet bedöms som relativt små. Dock finns risker vid nyexploatering eller utökning av turistanläggningar som skidanläggningar, stugbyar, campingplatser och liknande.

Gruv- och täktverksamhet är andra näringar som kan tänkas etableras i området och där omfattande hänsyn måste vidtas för att förhindra att skadliga mängder föroreningar eller slam når de betydelsefulla biflödena och Natura 2000-området.

Fiske är en omfattande och viktig fritidssysselsättning i området, inte minst för turistnäringen. Ett högt fisketryck bedöms inte ha någon avgörande roll för fiskarternas direkta fortlevnad i Fjätälvsystemet, men kan ha betydelse på populations- och samhällsnivå, och ge förändringar i beståndssammansättningar och den naturliga balansen mellan förekomsten av olika fiskarter.

Måttlig omfattning av friluftslivsaktiviteter bedöms inte utgöra något hot mot Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan. Ett överutnyttjande kan dock utgöra störning av vattendragens djur- och växtliv och slitage på vissa känsliga miljöer.

Naturtyperna 6450 Svämängar kan påverkas negativt av utebliven eller olämplig skötsel på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m. som missgynnar de natur- och kulturvärden som är utmärkande för en välhävdd slätteräng. Även markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis dikning, byggnationer och täktverksamhet kan påverka naturtypen negativt.

Minskad eller upphörd slätter leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Träd och buskar av igenväxningskaraktär, d.v.s. den vegetation som växt upp på grund av dålig eller utebliven hävd, kan skada natur- eller kulturmiljövärden eller den foderproducerande markvegetationen. Om sådana träd beskuggar markskiktet leder det till uppluckring av grässvålen och utarmning av floran. Enstaka bärande träd och buskar kan lämnas eftersom dessa har stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Ansamling av förna, d.v.s. gammalt dött gräs som bildar ett täcke som dels kväver ljuskrävande växtarter i slogen, dels göder marken när det bryts ner, är negativt för naturtypen. Detta gör att konkurrensen mellan växterna förändras och att känsliga arter försvinner.

Spridning av kemiska bekämpningsmedel, gödsel och kalk förändrar liksom bevattning konkurrensförhållandena i mark och vegetation, vilket leder till förändrad artsammansättning som inte är önskvärd.

Naturtypen 9070 Trädklädd betesmark kan påverkas negativt av utebliven eller olämplig skötsel på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m. är negativt för naturtypen. Även markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis dikning, byggnationer och täktverksamhet kan påverka negativt.

Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskad eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan. Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas kan också vara negativt. Bristande träd- och buskföryngring kan på sikt hota kontinuiteten av dessa strukturer i naturtypen. Ett alltför intensivt betetryck samt skötsel

som avlägsnar kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.

Spridning av gödsel i naturtypen påverkar florin negativt. Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga florin. Det är också vanligt med trampsador och en stor gödselmängd vid utfodringsplatsen vilket kan leda till att oönskade arter etablerar sig. Även sambete med gödslade vallar eller marker där tillskottsutfodring sker kan medföra gödselpåverkan.

Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

Skogsbruksåtgärder som avverkning (annat än i naturvårdssyfte), markberedning, plantering och virkestransporter eller körning med andra tyngre fordon kan skada för naturtypen viktiga markförhållanden, samt leda till förändrad hydrologi.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna sammanfaller i flera fall med de åtgärder som anges i åtgärdsprogrammet för miljömålet Levande sjöar och vattendrag (Carlborg & Eriksson 2018), samt med de åtgärder som finns upptagna i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för perioden 2016 – 2021 (www.vattenmyndigheterna.se, www.viss.lansstyrelsen.se), som identifierats och ska genomföras enligt målsättningen med EU:s ramdirektiv för vatten, d.v.s. att uppnå god eller hög ekologisk status (Europeiska unionen 2000; artikel 11).

Berörda myndigheter ska vid provning/tillsyn av vattenverksamhet, täkter, anläggning/underhåll av infrastruktur (vägar, diken, kablar/ledningar) samt annan miljöfarlig verksamhet, beakta behovet av erforderliga åtgärder för att bidra till att åstadkomma och/eller bibehålla gynnsam bevarandestatus i Fjätälven.

Morfologi och naturlig dynamik:

Specifika åtgärdsbehov som identifierats är återställning av huvudvattendragets morfologi och hydrologi som skadats vid flottledsrensningar.

En översiktlig åtgärdsplan för flottledsåterställning med skattningar av återställningsbehovets storlek längs de rensade sträckorna har tagits fram av Länsstyrelsen Dalarna (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2012). Åtgärderna inkluderar öppnande/restaurering av eventuella sidofårar som avstängts mot huvudfårorna i samband med flottningen samt återställande av sidofårors naturliga flödesdynamik. Sidofårar till större huvudvattendrag är mycket viktiga uppväxtmiljöer för fisk och innehåller livsmiljöer som skiljer sig från huvudfåran och bidrar med ytterligare variationsrikedom av arter, miljöer och geologiska processer som hjälper till att upprätthålla kontinuitet och succession av älvens naturvärden.

Tidplan för bevarandeåtgärder: Åtgärd/Aktörer/Tidplan för utförande.

- Biotoprestaurering av vattendragssträckor som skadats i samband med historiska flottningsaktiviteter, eller andra aktiviteter som påverkat livsmiljöerna på liknande sätt. Enligt åtgärdsplan (Länsstyrelsen i Dalarnas län 2012)./ Länsstyrelsen i samverkan med bl.a. kommuner, berörda markägare och fiskevårdsorganisationer./ 2015-2021.

- Restaurering av vandringshinder som uppkommit till följd av bland annat flottningsverksamhet och vägtrummor./ Länsstyrelsen i samverkan med bl.a. Trafikverket och berörda markägare/Löpande

Minimera påverkan från markanvändning, bebyggelse och näringsverksamhet:

Skogsbruket ska bedrivas skonsamt. Behovet av hänsyn/anpassningar i skogsskötseln ska beaktas både inom avrinningsområdet som helhet och vid åtgärder inom enskilda delområden/bestånd, i synnerhet i direkt anslutning till Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan och angivna särskilt betydelsefulla biflöden, samt utströmningsområden i deras närhet.

Riktlinjer för att bedöma vilket hänsynstagande som krävs för att åstadkomma och/eller bibehålla gynnsam bevarandestatus i Fjätälven och Västvallen i Storfjäten bör vara skogssektorns gemensamt framtagna målbilder för kantzoner mot sjöar och vattendrag. (kap 7 i Rapport 5:2013, Målbilder för god miljöhänsyn, Skogsstyrelsen 2013). Om skogsbruket som helhet genomför hänsyn/anpassningar enligt skogsvårdslagen 1 § och de föreskrifter Skogsstyrelsen meddelat med stöd av 30 §, så bedöms det för närvarande vara tillräckligt.

Sveaskog AB instiftade 2014 Ekopark Fjätälven. Ekoparken täcker ett område på 7800 hektar och syftar till att främja naturvärdena i området.

Berörda myndigheter ska vid prövning/tillsyn av vattenverksamhet, täkter, anläggning/underhåll av infrastruktur (vägar, diken, kablar/ledningar) samt annan miljöfarlig verksamhet, beakta behovet av erforderliga åtgärder för att bidra till att åstadkomma och/eller bibehålla gynnsam bevarandestatus i Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan.

Tidplan för bevarandeåtgärder: Åtgärd/Aktörer/Tidplan för utförande.

- I enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten ska åtgärdsplaner utarbetas vilka syftar till att förhindra en försämring av- och/eller förbättra sjöarnas och vattendragens status, så att god eller hög ekologisk status bibehålls eller uppnås (Europeiska unionen 2000, artikel 11). Begreppet God ekologisk status är i de flesta fall att likställa med Gynnsam bevarandestatus, men det senare kan innebära högre krav på ekologisk status och åtgärder, eftersom det avser speciellt utpekade arter och/eller livsmiljöer vilka kan ha högre miljökrav. /Löpande
- Prövning och tillsyn enligt miljöbalken, skogsvårdslagen m.fl. lagar./ Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Älvdalens och Härjedalens kommun./ Löpande.

Minimera effekterna av mänsklig försurningspåverkan:

Bedöms i nuläget inte utgöra något stort problem som behöver åtgärdas utöver den begränsade insats som sedan länge fortgår i vattensystemets övre delar i Jämtlands län.

Befintligt områdesskydd m.m. inom Fjätälvens avrinningsområde:

- 41 % av Fjätälvens avrinningsområde i Dalarnas län ligger inom naturreservat. Företrädevis i avrinningsområdets övre delar.
- Fjätälven med bi- och källflöden är idag huvudsakligen skyddad mot exploatering för vattenkraftsändamål, enligt Miljöbalken 4 kap § 6.
- Fjätälven omfattas av Miljöbalken 3 kap och är riksintresse för naturvård och friluftsliv (SNV 1976, Naturvårdsverket 1991). Fjätälven har dessutom klassats som ett vattendrag med nationellt särskilt höga vattenanknutna naturvärden (Naturvårdsverket 2005).

Om ovan redovisade bevarandeåtgärder (hänsyn, prövning/tillsyn, restaurering) inte visar sig vara tillräckliga för att uppnå och/eller bibehålla gynnsam bevarandestatus kan ytterligare områdesskydd bli aktuella.

När det gäller svämningen vid Västvallen så saknas kunskap om behovet av ytterligare skötselåtgärder eller områdesskydd och detta behöver utredas närmare. Områdets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande för den fortsatta skötseln. Alluviala ängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slätter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen ska kunna bibehålla gynnsamt tillstånd. Slätter bör ske med skärande eller klippande redskap. Skötseln bör utformas

enligt områdets speciella natur- och kulturvärden. Svämningar är beroende av årligen återkommande översvämningar i samband med vårfloden och vattendraget måste därför ha en någorlunda naturlig vattenregim.

I trädklädda betesmarker behöver generellt fältskiktets kärlväxter ljus genom viss plockhuggning samt fortsatt hävd för att inte grässvålen ska luckras upp och växterna utkonkurreras av skuggtåliga arter. För gynnsamt bevarandetillstånd behövs kontinuerlig luckighet och gläntor för större ljusinsläpp.

Inga pågående eller regelbundna elprovfiskeundersökningar utförs i Fjätälvens vattensystem.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt. God ekologisk status enligt vattendirektivet (2000/60/EG) bedöms inte uppnås inom hela området. Vid länsstyrelsens och vattenmyndigheternas senaste statusklassning 2013 bedömdes Fjätälven, Stor- och Lill-Fjätan inte uppnå god ekologisk och kemisk status (VISS: <https://viss.lansstyrelsen.se>). De bedömdes uppnå måttlig ekologisk status, främst till följd av en skadad morfologi (skador efter flottledsrensning).

Arealen av ingående habitattyper har inte förändrats, men det föreligger vissa osäkerheter gällande arealerna och deras fördelning mellan habitattyperna. Det återstår att klarlägga detta.

Uppföljning av naturtyper och arter

Uppföljning genomförs av Länsstyrelsen i Dalarnas län och kommer att ge vägledning om ytterligare bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus. Målsättningen är att kunna avgöra om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna uppnår gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3210 - Större vattendrag

Areal: 249,77 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fjätan är ett oreglerat biflöde till Österdalälven. Den sträcker sig från förfjällsterrängen i och nära Härjedalen ned till utloppet i Särnasjön. Ungefär mitt på vattendragssträckan Fjätan/Stor-Fjätan ansluter biflödet Lill-Fjätan och det är här huvudfåran byter namn från Stor-Fjätan till Fjätan. Större delen av Fjätans avrinningsområde gränsar i öster till Jämtlands län och den översta delen (ca 1/3) av avrinningsområdet (Stor-Fjätans övre del) ligger i Jämtlands län.

Avrinningsområdet är sjöfattigt och endast ca 1,3 % av avrinningsområdet utgörs av sjöar. En tredjedel av Fjätans stäckning går genom Fjällregionen och de nedre två tredjedelarna av vattendraget ligger i den boreala regionen. Flottning har tidigare förekommit i Fjätälvsystemet och en del restaureringsåtgärder har genomförts för att återställa efter flottningsepoken (Spånberg 2003).

Fjätan är grund och på många platser förekommer rikligt med vattenvegetation.

I Fjätans allra nedersta del finns ett vattenfall – Fjätfallet (SE0620245). Tack vare det forsande vattnet som höjer luftfuktigheten intill vattenfallet så finns här en speciell och sällsynt kryptogamflora här.

Höga naturvärden i och i anslutning till sjöar och vattendrag är ofta kopplade till naturlig flödesdynamik och opåverkad omgivning. Den helt oreglerade vattenföringen i Fjätälvens vattensystem upprätthåller en stor variation av bottensubstrat, vegetation och strandstrukturer och därmed förutsättningarna för naturligt förekommande arter av växter och djur.

Bevarandemål

- Arealen av ingående naturtyper (3210 och 3260) bibehålls på nuvarande nivå eller ökar.
- Ingen vattenkraft eller flödesreglering tillkommer i Fjätälven, Stor-, Lill-Fjätan, och dess betydelsefulla biflöden.
- Skogsbruket vid Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan och deras betydelsefulla biflöden bedrivs i enlighet med skogssektorns gemensamt framtagna målbilder för hänsyn vid vatten. (kap 7, Rapport 5:2013, Målbilder för god miljöhänsyn, Skogsstyrelsen 2013).
- Fjätälven, Stor- och Lill-Fjätan ska som sämst uppnå som lägst God ekologisk status enligt EU:s ramdirektiv för vatten (Europeiska unionen 2000) och därtill knutna föreskrifter och vägledningar (t.ex. HVMFS 2018:17), men även som lägst god status avseende hydromorfologiskt tillstånd enligt samma direktiv och förordningar, det vill säga morfologi, konnektivitet och hydrologi. I detta krav ingår också att förhållandena inte får försämrats.
- Inga utsättningar sker av fiskarter eller stammar som kan skada den naturliga faunan och floran genom smittsamma sjukdomar, parasiter, konkurrens eller genetisk påverkan.
- Den typiska fiskarten öring ska finnas i tätheter motsvarande som lägst god fiskstatus i älvens huvudfåra* och i områdets samtliga 16 utpekade värdefulla biflöden**.

* Fjätälven varierar mellan 30-50 m i vattendragsbredd. Så pass stora vattendrag kan vara svåra att undersöka rättvisande med traditionellt standardiserat elprovfiske och ibland även olämpligt då älvens bestånd av exempelvis öring till stor del styrs av status och reproduktionsframgång i biflödena. Biflödena kan där för användas som en indikator för tillståndet i huvudvattendraget,

förutsatt att de fysiska förutsättningarna (livsmiljöernas status) motsvarar varandra.

****Tätheter av öring styrs av flera lokala förutsättningar bl.a. av klimat, vattendragsbredd och lutning. Stor- och Lill-Fjätan går från att vara 5-10 m bred i Natura 2000-områdets övre del, till 30-50 m bred i Fjätälvens nedersta del innan sammanflödet med Österdalälven. Vilket gör att det inte är rättvisande att ange ett värde som gäller för hela Fjätälven. Lokalspecifika referensvärden beräknas. God fiskstatus avser i detta fall p-värden $\geq 0,46$ för delparametern 'Sammanlagd täthet av öring och lax' (p_VIX_nölax) enligt Beier m.fl. (2007).**

Öringbeståndet i Fjätälvens huvudfåra är svåra att övervaka på ett rättvisande sätt och förväntas vara naturligt låga (Degerman & Lundvall 2014). Öringbeståndet i huvudfåran samspelar dock med biflödena på så sätt att många av öringarna i huvudfåran leker i biflöden och ynglen växer upp där i några år innan de återvänder till huvudvattendraget. Fiskbeståndens status i biflödena nedströms första naturliga vandringshinder är således av stor betydelse för huvudfårans bevarandestatus.

En stor naturlig variation i öringtätheter mellan olika år gör att mätningar under ett mättillfälle eller en säsong inte kan förväntas uppvisa tätheter motsvarande god fiskstatus vid alla lokaler/vattendrag trots att statusen kan bedömas vara god/hög sett över en längre tidsperiod än ett år. Vid begränsade uppföljningsinsatser med gleasa undersökningsintervall kan förutsättningarna för God fiskstatus anses föreligga om god fiskstatus påvisas i minst hälften (ska utgå från förväntad variation med avseende på naturlig mellanårsvariation) av de betydelsefulla biflödena under en och samma undersökningsperiod/år.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt. Fjätälven har bedömts inte uppnå god ekologisk status enligt vattendirektivets (2000/60/EG) krav och bedömningar enligt vattenmyndigheternas föreskrifter (HVMFS 2018:17). Vattendragets ekologiska status gällande vattenförekomsterna; WA15516787, WA98059439, WA81716687, WA69095304 har bedömts vara måttlig (www.viss.lansstyrelsen.se).

Den huvudsakliga grunden till bedömningarna är att vattendragets morfologi (fysiska utseende) bland annat med avseende på bottenstruktur, är så pass förändrad att det på ett betydande negativt sätt inverkar på vattendragets ekologi och naturliga processer. Förändringarna har huvudsakligen orsakats av de flottledsrensningar som utfördes under 1900-talet.

3260 - Mindre vattendrag

Areal: 23,89 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Se beskrivning för naturtyp 3210 – Större vattendrag

Bevarandemål

Se beskrivning för naturtyp 3210 – Större vattendrag

Bevarandetillstånd

Se beskrivning för naturtyp 3210 – Större vattendrag

6450 - Svämängar

Areal: 1,38 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Området utgörs av gräsmarker längs med större vattendrag norr om den naturliga Norrlandsgränsen som översvämmas under vår och sommar. Naturtypen har använts eller används fortfarande som slåtterängar (s.k. raningar). Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Naturtypen omfattar sådana marker som ännu hålls öppna genom hävd och/eller naturliga störningar.

Bevarandemål

Arealen svämängar ska vara minst 1,38 hektar.

Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma. Med "igenväxningsvegetation" avses sådana träd, buskar och annan markvegetation som kunnat etablera sig på grund av att hävden blivit för svag för att kunna medverka till att säkerställa förekomsten av hävdgynnade/störningsgynnade växt- och djursamhällen samt arter. Kärlväxtfloran ska vara artrik och domineras av hävdgynnade/stömingsgynnade arter och med ett stort inslag av typiska arter.

Bevarandetillstånd

Kunskap om bevarandetillståndet saknas i området.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 3,09 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Området utgörs av ett skogsbete i luckig fjällbarrskog. Det finns gräs och örter som visar på långvarig hävd. Trädskiktet är självföryngrat och består av träd i olika åldrar, och det finns gamla träd som visar på lång kontinuitet. Skogliga åtgärder som syftar till att höja virkesproduktionen har inte gjorts, utan istället har plockhuggning enligt gammeldags bruk skett. Buskskiktet är glest och bär spår av betande djur. Området har under lång tid betats av getter.

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark ska vara minst 3,09 ha.

Målet är att bevara den betespåverkade karaktären hos träd och buskskiktet i den fjällnära barrskogen. Trädskiktet är olikåldrigt med gamla träd och död ved i olika former och nedbrytningsfaser. Slutenheten varierar så att glest trädklädda områden, öppnare ytor och områden med ett mer slutet trädskikt förekommer om vartannat. Förekomsten av träd och buskar som bedöms som igenväxning är liten.

Vid säsongens slut skall hela skiftet vara tydligt påverkat av bete. Det innebär till exempel att det ska synas att blåbärsris, ljung och viden har betats under säsongen, unggranar (om det finns) ska vara vältuktade och ha ett undertryckt växtsätt (små och mycket täta), gräset ska vara väl avbetat och det ska inte finnas någon skadlig ansamling av gamla växtdelar (förna) på skiftet. Näringspåverkan (utöver den naturliga) är obetydlig och utbredningen av näringsgynnade ohävdsarter, t.ex. nässlor, är liten i området.

Bevarandetillstånd

Kunskap om bevarandetillståndet i området saknas.

1355 - Utter, Lutra lutra

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Ekologiska krav:

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande strömvatten. I små isolerade vattensystem blir populationerna mycket sårbara, eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir.

Honornas hemområden är mindre än hanarnas och kan helt eller delvis inrymmas i en hanes. Nya data indikerar att storleken på utterns hemområde kan vara dubbelt så stort i norra Sverige som vad som är uppmätt i landets sydligare regioner.

Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda. Utterns föda består mestadels av fisk som t ex lake, simpbor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. En vuxen utter konsumerar cirka 1-1,5 kg fisk per dag

Spridning:

Uttern kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig långa sträckor, förmodligen flera tiotals mil, även på land tillsynes utan anknytning till vatten. (Naturvårdsverket 2002).

Inom Natura 2000-området:

Det har inkommit få rapporter om observationer av utter inom området. En bidragande faktor till detta tros vara att området vintertid är svårtillgängligt och det rör sig relativt få personer i området kring Fjätälven under denna tid på året. Vid Fjätnäset finns en mindre fors i Österdalälven som alltid är öppen om vintern. I övrigt är Österdalälven mycket mer tillfrusen än Västerdalälven beroende på alla vattenmagasin med stillastående vatten. Fjätälven med öppet vatten i forsarna är därför troligen viktigt som vintertillhåll för uttern (Uno Skog, Länsstyrelsen Dalarna, muntl. 2019).

Bevarandemål

Förekomsten av utter inom Natura 2000-området skall bibehållas och beståndets storlek ska bibehållas eller öka.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt

Dokumentation

- Beier, U., Degerman, E., Sers, B., Bergquist, B., Dahlberg, M. 2007. Bedömningsgrunder för fiskfaunans status i rinnande vatten - utveckling och tillämpning av VIX. Finfo 2007:5, Fiskeriverket.
- Bratt, L, Ljung, T, 1993: Dalarnas ängar och betesmarker. Länsstyrelsen i Dalarna, 1993:1.
- Carlborg, A. och M. Eriksson. 2018. Åtgärdsprogram 2018 – 2022 till Dalarnas miljömål. Länsstyrelsen i Dalarna, rapport 2018-04.
(<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c84402735e19/1529050261256/A%CC%8AAtga%CC%88rdsprogram%202018-2022%20till%20Dalarnas%20miljo%CC%88ma%CC%8A1.pdf>)
- Degerman, E. och D. Lundvall. 2014. Övervakning av fisk och miljö med elfiske i Dalarnas län - en utvärdering. Länsstyrelsen i Dalarna, Rapport 2014:18.
- Europeiska unionen. 2000. Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Europeiska gemenskapens officiella tidning L 327/1.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.
- Lingdell, P-E. & E. Engblom. 1991. Försurningssituationen i några sjöar och vattendrag i Kopparbergs län. En studie av bottenfauna 1969 till 1989. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Miljövårdsenheten. Rapport 1991:1.
- Lingdell, Per-Erik. 2005. Muntligen. Limnodata HB, Skinnskatteberg. Preliminära resultat från inventering av Gammarus lacustris i Fjätälvens vattensystem våren 2005.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län. 2006. Bottenfauna i Dalarnas län juni 2005. Rapport 2006:36, Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Dalarnas län
- Länsstyrelsen i Dalarnas län 2012. Melin, M., Edman J., Danielsson, H. Åtgärdsplan för flottledsrensade vattendrag i Dalarnas län. Rapport 2012:12. Länsstyrelsen i Dalarnas län
- Länsstyrelsen i Dalarnas län. 2016. Bevarandeplan Natura 2000-område SE0620245 Fjätfallet. Naturvårdsverket, 1991: Områden av riksintresse för naturvård & friluftsliv. Naturvårdsverket rapport 3771.
- Naturvårdsverket 2003c. 6230 Artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat. Natura 2000, Art- och naturtypvisa vägledning. 2003-07-10.
- Naturvårdsverket. 2005. opublicerat. Värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag – underlag för åtgärdsprogram delmål 1 och 2. NV DNr.: 190-2985-04. Lst dnr.: 502-150033-04.
- Skogsstyrelsen. 2000. Riktlinjer och underlag för Skogsvårdsorganisationens arbete med frågor som rör skogsbruk och vattenmiljöer. Policy 3.39. Cirkulär 2000:D5. 2000-03-06.
- SLU. 2018a. Sjöprovfiskedatabas. Hemsida <http://www.slu.se/sjoprovfiskedatabasen>, 2018-12-01
- SLU. 2018b. Elfiskedatabas. Hemsida <http://aquarapport.slu.se/default.aspx?ID=6>, 2018-12-01
- SNV (Statens Naturvårdsverk), 1976: Områden av riksintresse för friluftsliv och naturvård. SNV, PM 726.
- Spånberg, E. 2003. Opublicerat. Storöring i Fjätälven. Delrapport 6:2. Särna-Idre fiskevårdsområdesförening

Bilagor

- Bilaga 1: Särskilt värdefulla biflöden
- Bilaga 2: Karta Natura 2000-området
- Bilaga 3: Naturtyper
- Bilaga 3.1-3.4: Delområdeskartor naturtyper

Bilaga 1: Betydelsefulla biflöden

Följande biflöden till Stor-Fjätan/Fjätälven och Lill-Fjätan (vilka inte ingår i Natura 2000-området) bedöms ha särskilt stor betydelse för att åstadkomma och/eller bibehålla gynnsam bevarandestatus i nämnda huvudfåror d.v.s. själva Natura 2000-området. De bidrar till att upprätthålla bl.a. naturlig hydrologi, god vattenkvalité och viktiga ekologiska funktioner.

Biflödena anges i den ordning de ansluter till Stor-Fjätan, Lill-Fjätan och Fjätälven från norr till söder.

Mynningskoord. (X-Y)	Vattendrag	Anmärkning
6890680-1353140	Stor-Fjätan uppstr sammanflöde med Kölån	S
6890680-1353140	Kölån	S, N2000-omr: SE0720292
6882960-1357250	Bäcken från Häggbergstj	S
6881960-1357440	Bäcken från Löskestjön	S
6876910-1358000	Uckan	S
6874600-1356350	Flötbäcken	S
6882610-1351900	Lill-Fjätan uppstr N2000-omr	L, N2000-omr: SE0620001
6882610-1351900	Hålbäcken	L
6880750-1351970	Vallbäcken	L
6873060-1354210	Flötbäcken	L
6862220-1358480	Öxningen	F
6861330-1359140	Styggbäcken	F
6860450-1359480	Fiskvasseln	F
6857640-1362620	Örebäcken	F
6856990-1363810	Öjvasseln	F
6854530-1364680	Lisselån	F

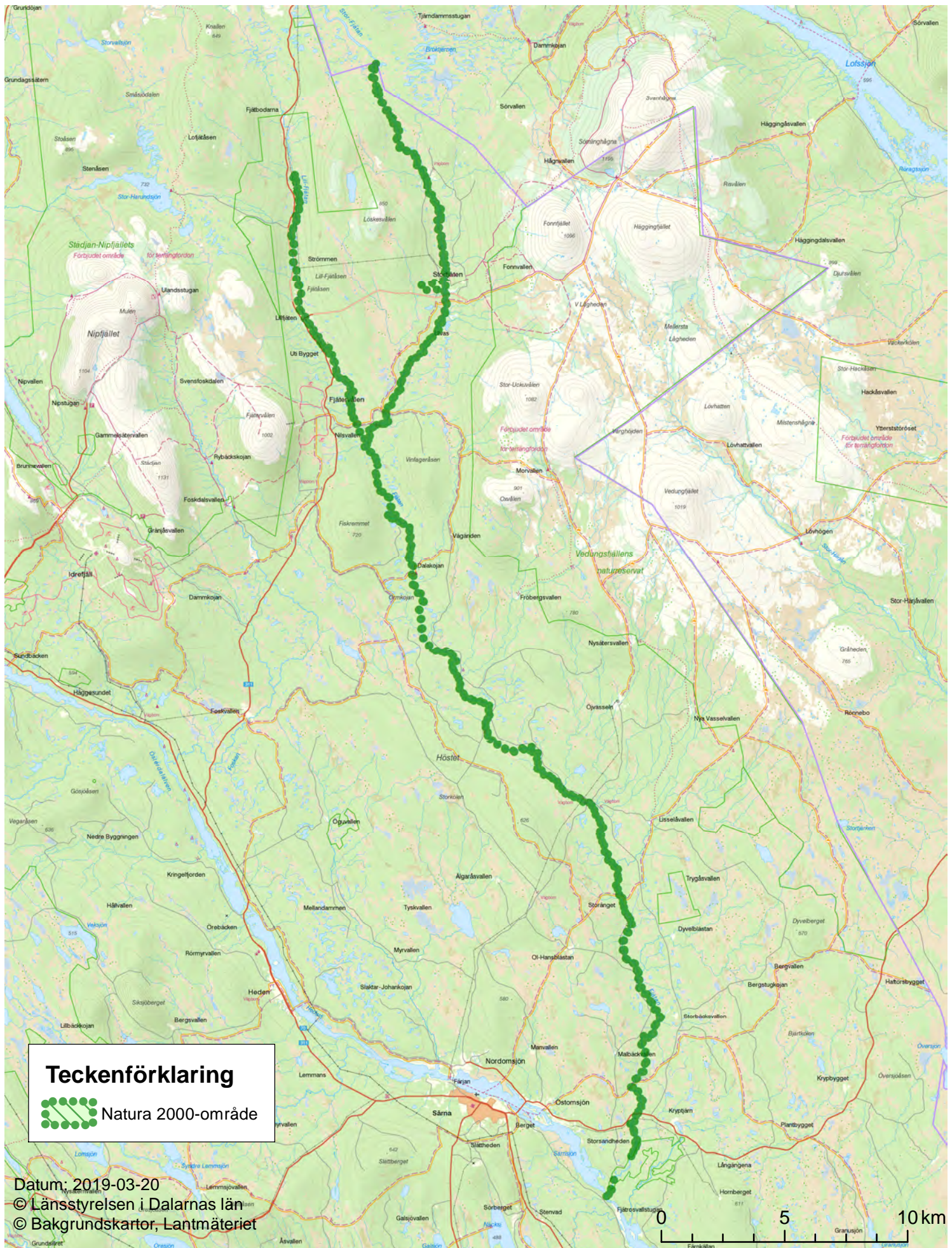
S = Bi-/tillflöde till Stor-Fjätan

L = Bi-/tillflöde till Lill-Fjätan

F = Bi-/tillflöde till Fjätälven.

Bilaga 2: Fjätälven och Västvallen i Storfjäten SE0620003

Utbredning för Natura 2000-området

Teckenförklaring

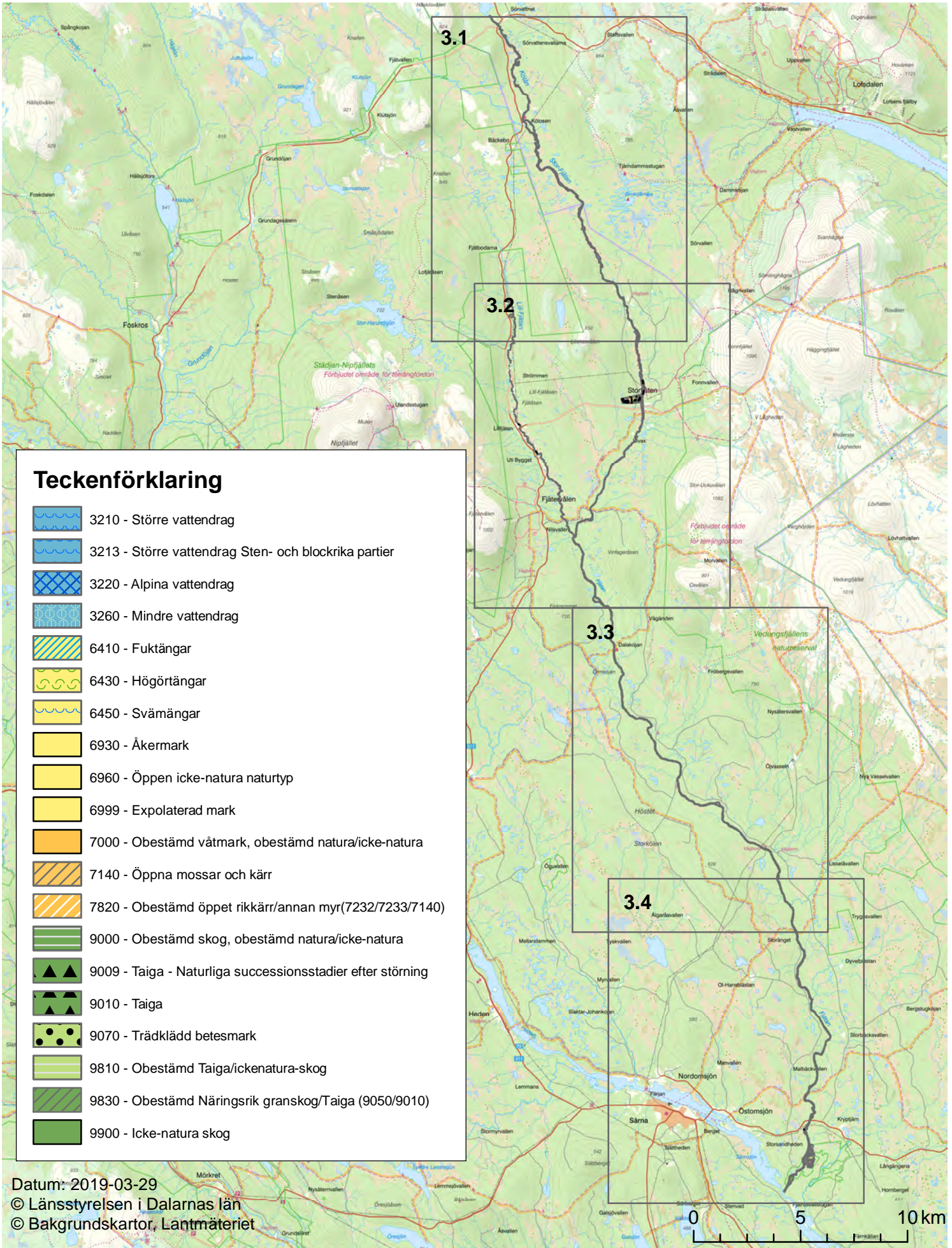
Natura 2000-område

Datum: 2019-03-20

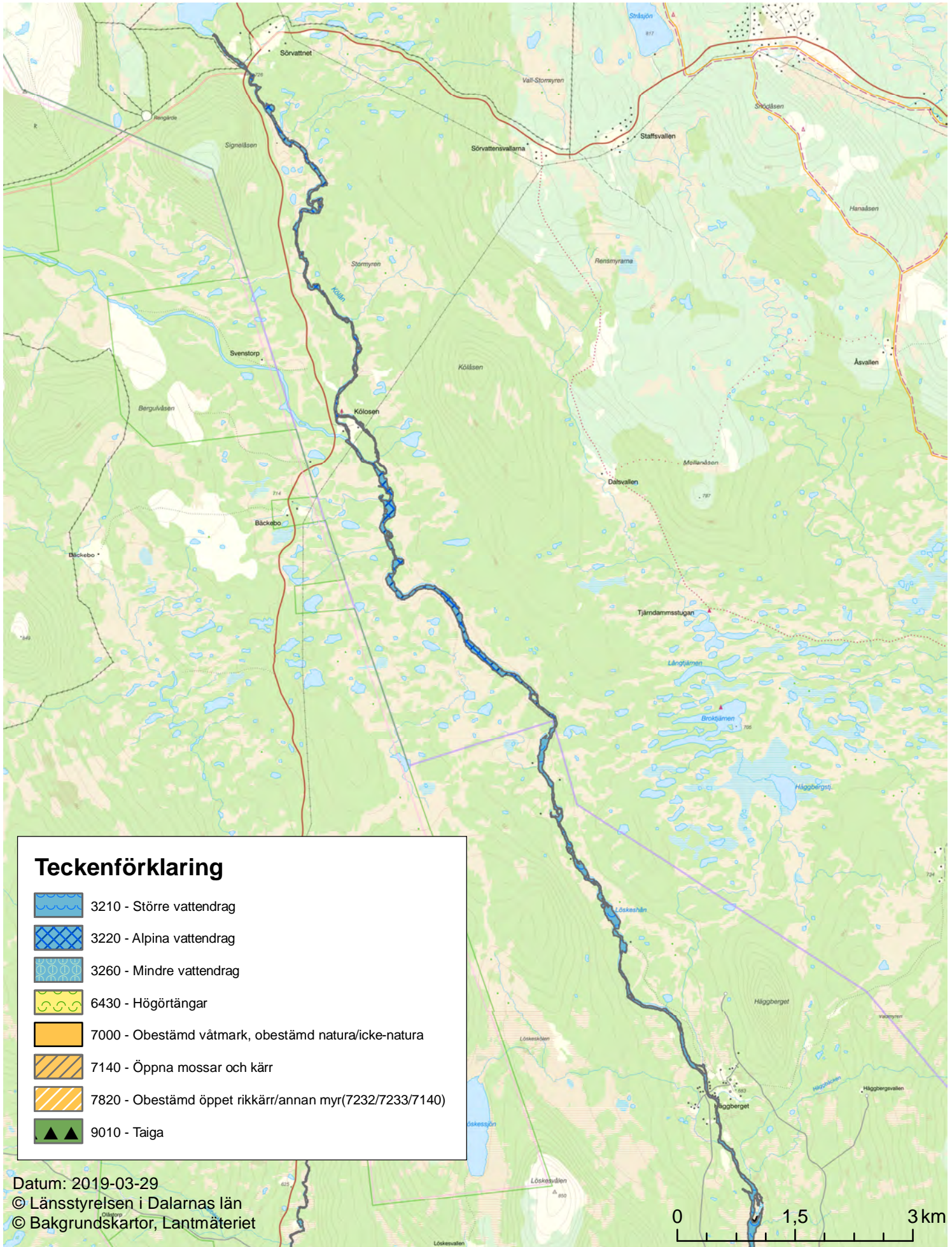
© Länsstyrelsen i Dalarnas län
© Bakgrundskartor, Lantmäteriet

0 5 10 km

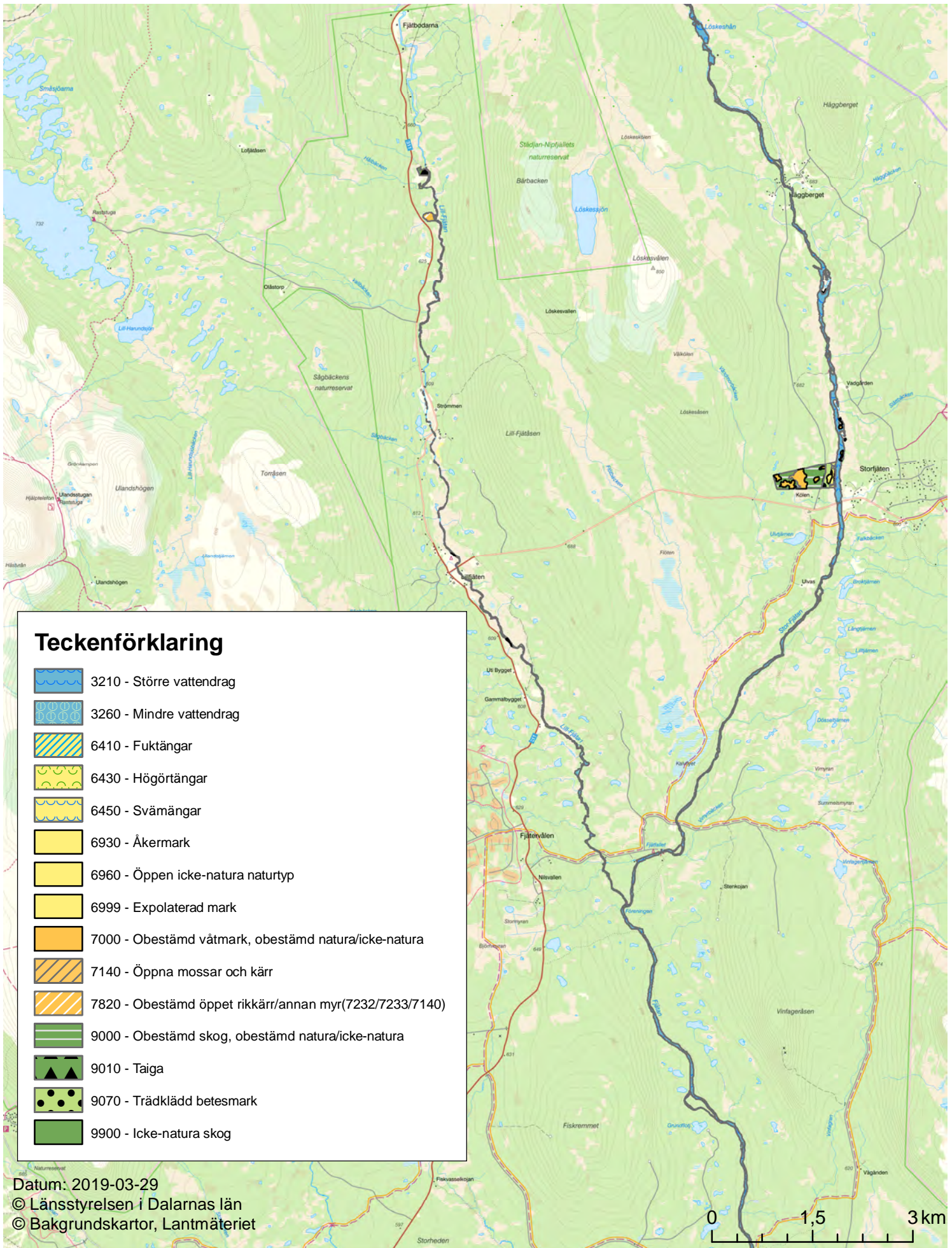
Naturtypskarta för Natura 2000-området. Kartan innehåller, förutom de naturtyper som beskrivs i planen, även naturtyper som har så pass små arealer att de inte beskrivs närmare i bevarandeplanen.

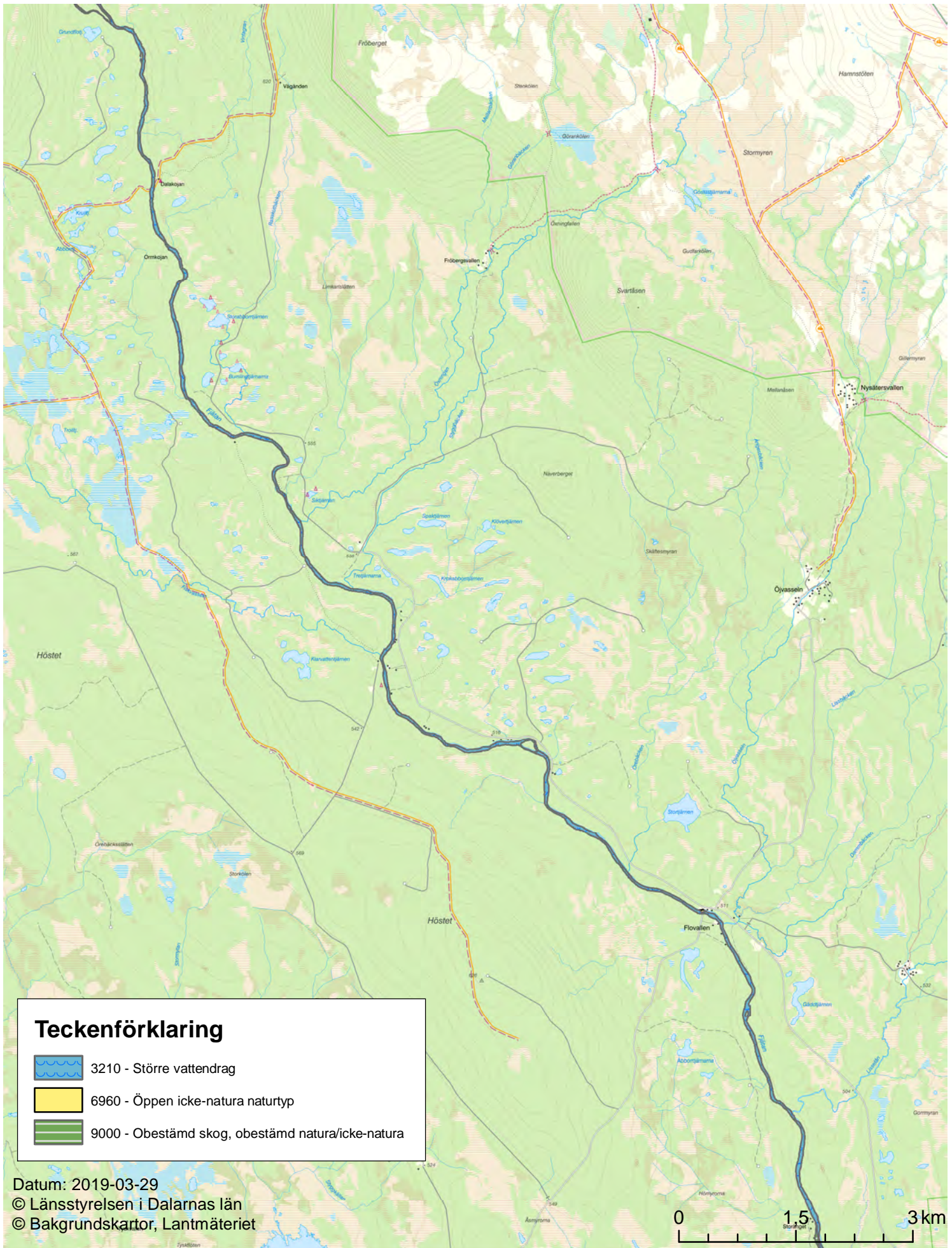
Naturtypskarta för Natura 2000-området. Kartan innehåller, förutom de naturtyper som beskrivs i planen, även naturtyper som har så pass små arealer att de inte beskrivs närmare i bevarandeplanen.

Naturtypskarta för Natura 2000-området. Kartan innehåller, förutom de naturtyper som beskrivs i planen, även naturtyper som har så pass små arealer att de inte beskrivs närmare i bevarandeplanen.

Naturtypskarta för Natura 2000-området. Kartan innehåller, förutom de naturtyper som beskrivs i planen, även naturtyper som har så pass små arealer att de inte beskrivs närmare i bevarandeplanen.

Naturtypskarta för Natura 2000-området. Kartan innehåller, förutom de naturtyper som beskrivs i planen, även naturtyper som har så pass små arealer att de inte beskrivs närmare i bevarandeplanen.

